

«ELS TRES REIS BUFOS O EL CASTELL DE LES DOVERIES»

EL FABULÓS PLAGI DE JOSEP WEHRLE

Durant la nostra joventut corrien per Lleida unes còpies manuscrites de l'obra de teatre "Els tres Reis Bufos o el Castell de les Doveries", original de Josep Wehrle, un lleidatà d'origen alemany i rellotger d'ofici, lleidataniíssim de cor i posseïdor d'un afinat gust literari. Visqué a la ciutat del Segre la seva infància i part de la joventut, i habità també Barcelona i Madrid.

La seva obra, farcida d'un humor local i molt popular, fou estrenada al teatre Principal de Lleida el dia 28 de desembre de 1874, i adquirí aviat una dimensió extraordinària. Els lleidatans s'aprenien de memòria els versos fàcils i correctes d'aquesta composició jocosa i els recitaven a la primera oportunitat, al carrer, al cafè, en família o a la penya d'amics. Encara avui ens seria fàcil de recordar, a nosaltres mateixos, llargs fragments d'aquesta peça famosa, que diríem d'una tirada sense por d'equivocar-nos.

Algunes vegades fou posada novament en escena, als teatres La Violeta, Victòria i La Cultural, del començament del carrer del Carme. No sempre, però, la representació arribava al final perquè tot sovint acabaven, els actors i el públic, esclafint llargues riallades que feien impossible de continuar el curs normal de la representació.

"Els tres Reis Bufos" no havien estat mai publicats i nosaltres vam tenir la idea de preparar la primera edició, donada la seva popularitat i a fi de permetre que els lleidatans poguessin comptar amb una versió autoritzada. Vam demanar el consell de les persones de més prestigi de la ciutat i, gràcies a elles, ens fou possible de consultar les còpies de l'obra que reunien més garanties. Nosaltres teníem vint anys i ens movia solament l'afany de realitzar un treball en benefici de la nostra Lleida, i també l'entusiasme

juvenil de participar en la consolidació d'una obra literària la qual, fins aleshores, era víctima de les interpolacions i els tergiversaments naturals que es produeixen en casos semblants.

Posseïem una còpia, però vam compulsar-la amb d'altres que ens van deixar amablement els senyors Pinyol i Bragulat i, sobretot, el senyor Murillo, que era un lleidatà pur i encès, al qual els seus anys no privaven de mantenir l'esperit ben despert, la memòria fresca i la voluntat generosa.

Per tal de completar l'edició i davant les innumbrables al·lusions a fets, dites i llocs locals que es troben en l'obra, vam pensar que s'hi escauria una llista de notes aclaridores. I recordem, encara, les tardes passades al costat del bon amic senyor Murillo, asseguts tots dos en una taula de Joventut, mentre nosaltres li anàvem llegint el text i ell ens explicava tot allò que sabia i que podia orientar el lector. En total són seixanta-quatre notes que figuren en l'edició, a peu de plana, a més d'un pròleg de cinc pàgines i cinc gravats: el facsimil d'un cartell del teatre Principal, on fou estrenada l'obra, tres vistes meravelloses de l'incendi d'aquest teatre, ocorregut la matinada del 22 d'octubre de 1876, i una reproducció del barret del vell Xuclà, treta d'un magnífic àlbum que hi havia al Xop-Bot.

Quan ens va semblar que tot era ja a punt, vam portar l'original a la impremta Joventut, on hi havia l'excel·lent operari senyor Rufí amb d'altres, i vam encarregar els clixés. La composició es féu a mà. Mentre corregíem les proves algú ens va informar que un fill de Josep Wehrle vivia a Madrid, i que probablement podria facilitar-nos un retrat de l'autor. Ens sembla que ens va donar l'adreça un parent seu, el senyor Miquel Roig, fabricant de xocolata que tenia

la botiga a la plaça de Sant Joan, tocant de l'església. Vam escriure a Madrid tot seguit i vam rebre, al cap de poc, una resposta atenta, amb el retrat de Josep Wehrle. També ens demanava les proves d'impremta. Vam córrer a complaure'l i vam esperar la nova resposta.

Mentrestant, l'edició es trobava entretinguda. Com que no disposàvem de diners per a imprimir el llibre, vam establir un sistema de subscripcions, al preu de 1'50 pessetes l'exemplar, i la sort ens acompanyà perquè foren nombrosos els lleidatans que van sol·licitar l'obra (uns tres-cents).

Quan arribà la resposta del fill de l'autor vam tenir una forta sorpresa, perquè les proves eren plenes de correccions. Hi havia també molts afegits i els canvis eren tan importants que, de seguir-los, feia inservible la composició feta i ens obligava a recomençar de cap i de nou, cosa veritablement fora del nostre abast. Com que el fill de Josep Wehrle ens presentà la qüestió tancada i ineludible segons la qual l'edició no podia tirar endavant si no s'avenia exactament a les indicacions formulades per ell, ens vam veure perduts.

Ja teníem el gravat fet del retrat de l'autor i, amb tot això, havíem perdut un any. No hi havia cap més altra solució que aprofitar la composició feta, afegir-hi les esmenes possibles, que per altra part no eren capitals, i fins i tot algunes innecessàries i absurdes, i publicar el llibre com més aviat millor. Naturalment, no vam poder aprofitar el retrat ni tampoc posar el nom de l'autor, com ens hauria plagut. En el llibre publicat es pot observar la data de 1929, a l'interior, i de 1930 a la coberta. És l'any que es va passar amb cançons.

L'any 1948 es féu a Lleida una nova edició d'"Els tres Reis", amb un pròleg ressentit i poc objectiu on es parla d'edicions "clandestines", quan només n'hi ha una, però ens trobàvem absents i no vam poder rebre el greuge fins uns anys després. Avui, que tenim les dues edicions al nostre davant, hem de declarar francament que encara ens inclinem a favor de la nostra. En la publicació recent hi figuren alguns versos incorrectes i impropis d'un poeta, potser simples esborranys o esbossos que només un excés de rigorisme podia aprofitar. Tampoc l'obra no és escrita en un preciosisme clàssic sinó en termes del més obert i banal humor.

No vam tenir, amb el fill de l'autor, cap més contacte ni notícia. I avui ens sembla poc oportú de retreure posicions personals, al cap de quaranta-tres anys, perquè l'única cosa que compta és l'obra, el seu autor, aquell sabor lleidatà i el color festiu i ben local que ofereix. "Els tres Reis Bufos" tenen, indubtablement, una gràcia particular, una agilitat imaginativa i un inconfusible regust lleidataníssim.

Però... Però aquests són els seus únics valors, perquè, fora de les al·lusions locals, "Els tres Reis Bufos" són un plagi, un plagi enorme, gairebé total, d'una altra obra escrita amb el mateix vers, uns personatges semblants i un ambient paral·lel.

Aquest serà el tema d'un altre article. Això no obstant, hem de dir ben sincerament que, sense la intenció de fer el segon, mai no hauríem escrit aquest primer.

J. B. Xuriguera